

خدا
نام
به

تاریخ شفاهر و مکتوب
مهرین طهر

مسید رضا خزا عمر

- سرشناسه : خزاعی، حمیدرضا، ۱۳۳۴
- عنوان و نام پدیدآور : تاریخ شفاهی و مکتوب نهرین طیس
- مشخصات نشر : مشهد: ماه‌جان، ۱۳۹۴
- مشخصات ظاهری : ۲۶۴ ص : مصور، جدول
- شابک : 978-964-8307-31-3
- وضعیت فهرست نویسی : فیهای مختصر
- یادداشت : فهرست نویسی کامل این اثر در نشانی <http://opac.nali.ir> قابل دسترسی است
- یادداشت : کتاب نامه
- شناسه افزوده : شرکت مدیریت منابع آب ایران
- شناسه افزوده : مرکز بین المللی فئات و سازه های تاریخی آبی
- شماره کتاب شناسی ملی : ۲۸۷۲۴۱۲

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

International Center on
Qanats and Historic Hydraulic
Structures (UNESCO- ICQHS)

نشر ماه جان

مشهد ، بلوار سرافرازان ، سرافرازان ۱۳ ، شهید راضی ۲

کوچه ۲/۱ ، پلاک ۸ ، واحد ۵

تلفن : ۳۸۲۳۳۲۶۸ ۰۵۱

۰۹۱۵۳۱۸۰۷۲۵

نشانی اینترنت : www.mahjan.ir

پست الکترونیکی : hkhazaei1@gmail.com

* * *

حمید رضا خزاعی

تاریخ شفاهی و مکتوب نهرین طبرستان

چاپ اول : ۱۳۹۴

۱۰۰۰ نسخه

طرح روی جلد: سهراب خزاعی

چاپ و صحافی : چاپخانه دانشگاه فردوسی

شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۸۳۰۷-۳۱-۳

ISBN : 978-964-8307- 31 -3

قیمت: ۸۰۰۰۰ ریال

فهرست مطالب

فصل اول

۱۱		کاریزها
۱۵		کاریز فهانج
۱۵		مسیر کاریز
۱۸		گردش آب یا تقویم آبیاری
۱۸		واحد اندازه گیری زمان
۱۸		نظام حاکم بر توزیع آب
۱۹		تاقدار
۱۹		جوییان
۲۰		بند آبی
۲۰		کاریز تشکانان
۲۳		نهرین طیس
۲۳		کاریز چشمه قنبر
۲۵		کاریز چشمه طاهر
۲۵		کاریز جعفری

فصل دوم

۲۷		چشمه ها
۲۸		چشمه کویجی
۲۹		چشمه آب گرم مرتضی علی (ع)
۳۰		چشمه تنگل نیاز
۳۰		چشمه گنداب

فصل سوم

۳۱		بندها
۳۳		بند دره نیاز یا تاق ازگ یا تاق شاه عباسی
۳۶		سرردر
۳۹		بند سارها

فصل چهارم

آب دالان ۴۱

چاه پاس ۴۳

فصل پنجم

نهر ۴۷

فصل ششم

روش‌های سنتی انتقال آب ۵۱

غلبه بر بستری که نفوذ پذیری آن زیاد است ۵۲

دور کردن آب از بستر شنی ۵۲

رنگ کردن آب ۵۷

جوی نای ۵۹

غلبه بر دره و مسیل ۵۹

راه حل اول ۶۰

راه حل دوم (شتر گلو) ۶۰

راه حل سوم (ترناوه یا تاق) ۶۳

ترناوه یا تاق کم نگار ۶۳

تاق متولی ۶۵

فصل هفتم

سازه‌های آبی مرتبط با نهرین طبس ۶۹

آبشخور دام‌ها ۷۰

آسیاهای آبی ۷۰

دست‌آس ۷۱

خراس ۷۱

آسیا ۷۳

چرخ آب افقی ۷۴

چرخ آب عمودی ۷۴

آسیای تنوره‌ای ۷۵

۷۵	آسیای ناوی
۷۶	آسیای چرخي
۸۱	آس باد
۸۲	ساختر معماری آس باد
۸۵	بخش آب
۹۰	يخدان يا يخيچال
۹۵	برف خوردن در سيزده نوروز
۹۵	ذخيره کردن آب شرب
۹۵	آب انبار
۹۸	چاه سرد
۱۰۰	آب انبار ونحوه ي تامین آب آن
۱۰۰	آب انبارهايي که آب آن ها از طريق بارش باران تامین مي شود
۱۰۰	آب انبارهايي که آب آن ها از طريق کاري ز تامین مي گردد
۱۰۰	آب انبارها و کارکرد آن ها
۱۰۱	آب انبارهاي خانگي
۱۰۲	آب انبارهاي عمومي
۱۰۲	آب انبارهاي عمومي، خصوصي
۱۰۲	آب انبارهاي مزارع
۱۰۲	آب انبارهاي کناره ي راه ها
۱۰۲	آب انبارها به لحاظ نماي خارجي و دسترسي به آب
۱۰۳	آب انبارها و شکل مخزن
۱۰۴	آب انبارهايي که مخزن آن ها به شکل مکعب يا مکعب ... است
۱۰۴	آب انبارهايي که داراي دو يا سه چشمه هستند
۱۰۵	آب انبار مسجد جامع کريت
۱۰۶	آب انبارهاي شهر طبرس
۱۰۷	آب انبارهاي نهر بازک
۱۰۸	آب انبارهاي نهر ازگ
۱۱۳	حوض هاي داخل حصار

- ۱۱۳ آب انبارهایی که سرپا هستند عبارتند از
- ۱۱۳ حوض‌های داخل حصار که ویران شده‌اند عبارتند از
- ۱۱۴ حوض‌ها و آب انبارهای خارج حصار
- ۱۱۵ حوض‌های صحرایی
- ۱۱۷ ابزار برداشت آب
- ۱۱۷ کِلَاک (kelâk)
- ۱۱۸ اَشْکَلَاک (eškelak)
- ۱۱۹ اوگاه (owgâh)
- ۱۲۰ روشنائی آب انبارها
- ۱۲۰ وقف‌ها
- ۱۲۲ لای‌روبی آب انبارها
- ۱۲۳ آب اندازی آب انبارها
- ۱۲۳ مصالح به کار گرفته شده در ساخت مخزن
- ۱۲۴ مشاغل وابسته به آب انبارها

فصل هشتم

- ۱۲۵ گردش آب یا تقویم آبیاری
- ۱۲۷ آب بونی
- ۱۲۷ بَل bal
- ۱۳۰ واحد اندازه گیری زمان
- ۱۳۰ تاس یا پنگو
- ۱۳۳ تاس یا پنگوی قانون
- ۱۳۴ پنگو یا ساعت آبی ماه رمضان
- ۱۳۴ طبل‌های پنج‌گانه
- ۱۳۷ طبل زنی در شب عید فطر و یا صبح عید فطر

فصل نهم

- ۱۳۹ نظام حاکم بر توزیع آب
- ۱۴۰ شورای آب
- ۱۴۰ مولف

۱۴۳		تأقدار
۱۴۴		پنگوکش (Pengukas) یا کیال
۱۴۵		برو پای پنگو پیرس
۱۴۶		میراب
۱۴۷		جویبان
۱۴۷		سفیدگر
۱۴۹		مسیرهای نهر اج و بازگ
۱۴۹		نهر اج
۱۵۱		نهر بازگ
		فصل دهم
۱۵۵		خواجه خضر
		فصل یازدهم
۱۵۹		مالکیت بر آب
۱۶۰		الف: آب ملکی
۱۶۰		ب: آب وقفی
۱۶۱		ج: آب استیجاری
		فصل دوازدهم
۱۷۱		اسناد مالکیت نهرین یا اسناد صادر شده توسط اداره‌ی ثبت و اسناد شهرستان طبس
		فصل سیزدهم
۱۷۷		دفتر آب نامه
۱۷۸		حساب سیاق
		فصل چهاردهم
۱۸۷		وقف نامه
۲۵۱		منابع شفاهی گزارش
۲۵۳		کتاب نامه
۲۵۵		Tabas nahrein